

Uden GMO-mærkning

Hvem vinder, og hvem taber, når GMO-mad bliver usynlig?

BRIEFING | December 2024

Hvem nyder godt af dereguleringen af GMO-mærkning?

De tre store

De største vindere af dereguleringen af ny GMO-mærkning vil være landbrugsgiganterne Bayer, Corteva og Chem China/Syngenta, der ser nye muligheder i at reducere forbrugernes gennemsigtighed for den nye generation af GMO'er.¹ Men danske Novonosis er lige i hælene på dem. Virksomhederne dominerer markedet for genmodificerede frø og står til at høste enorme fortjenester, hvis mærkningen afskaffes. Uden forpligtelsen til at oplyse om GMO-indhold kan europæiske landmænd begynde at dyrke genmodificerede afgrøder igen. Det sætter de tre store i stand til at sælge flere patenterede frø til landmænd og få yderligere kontrol over landbrugets forsyningskæde, da små og mellemstore frøavlere vil blive udelukket fra at få adgang til dem.²

Mens obligatorisk mærkning er en vigtig del af lovgivningen, der beskytter forbrugernes ret til at vælge, ser landbrugsgiganterne det som en hindring for maksimal profit. I et internt strategipapir henviser Euroseeds, en lobbygruppe for såsæd og forædling, som også repræsenterer de tre store, til »landmændenes valgfrihed og interesse i information« som en af begrundelserne for at afskaffe mærkning:

Den europæiske frøsektor støtter og respekterer i høj grad landmændenes valgfrihed og interesse for information. Vi er af den opfattelse, at alle krav om gennemsigtighed med hensyn til kontrol af overensstemmelse og kundevalg kan opfyldes på en forudsigelig, pålidelig og harmoniseret måde, uden at de respektive konventionelle NGT-lignende plantesorter underlægges de strenge og besværlige GMO-mærkningsforpligtelser.³

På trods af det mystiske sprog er Euroseeds' og de tre store virksomheders logik enkel: Hvis mærkningen afskaffes, kan EU endelig tage nye GMO'er i brug. Bayer, Corteva, Syngenta og Novonosis kan så høste store fortjenester og øge deres magt over landbrugssektoren i mange år fremover.

Hvem taber på dereguleringen af GMO-mærkning?

1. Forbrugere, fødevarereproducenter og detailhandlere

De primære »tabere« i dette potentielle scenarie er forbrugere og detailhandlere. Hvis det får lov at fortsætte, vil afskaffelsen af nye GMO-mærkninger fratage forbrugerne deres ret til at træffe velinformerede beslutninger om de fødevarer, de ønsker at spise, og til at kunne vælge GMO-fri alternativer. På samme måde vil fødevarereproducenter og detailhandlere miste viden om, hvorvidt de produkter, de sælger, indeholder genmodificerede ingredienser. Det har konsekvenser, der rækker langt ud over de europæiske grænser: Hvis aktører uden for EU ønsker at importere korn eller fødevarer fra EU's medlemslande, vil de heller ikke vide, om de indeholder nye GMO'er. Alle byrder og omkostninger til test, tilbagetrækning og foranstaltninger til at undgå, at nye GMO'er ender i konventionelle, økologiske og GMO-frie fødevarer falder tilbage på dem, der ikke ønsker at bruge dem. Mens de, der ønsker at markedsføre dem, ikke betaler for nogen foranstaltninger.

2. Landmænd

Landmænd, især dem, der er engageret i økologisk eller konventionel (ikke-GMO) landbrugspraksis, vil sandsynligvis stå over for betydelige ekstra byrder og omkostninger. Bayer hævder, at de fremmer gennemsigtighed og støtter landbrugssektoren ved at sikre, at nye GMO-frø bliver »mærket i overensstemmelse hermed«, når de sælges til landmænd.⁴ Men de ved udmærket godt, at mærkning af frø kun er én byggesten mod ægte gennemsigtighed. Landmændene har ingen mulighed for at vide, om genetisk modificerede frø eller pollen - som begge let kan spredes og forurene afgrøder i nærheden - bliver brugt på nabomarker. Det skaber et potentiale for krydskontaminering, som kan skade økologisk landbrug og underminere forbrugernes tillid.

3. Naturen

Mange GMO'er er herbicidtolerante afgrøder,⁵ der øger brugen af pesticider og driver landskaberne i retning af flere monokulturer. Dereguleringen af nye GMO'er, som bioteknologiske lobbygrupper presser på for, kan have mange forskellige konsekvenser for naturen.

EU's nuværende juridiske rammer for GMO'er omfatter krav om sporbarhed for at sikre overvågning og om nødvendigt tilbagetrækning af en GMO-plante:

DENNE FORORDNING GIVER EN RAMME FOR SPORBARHEDEN AF GMO'ER... MED DET FORMÅL AT LETTE NØJAGTIG MÆRKNING, OVERVÅGNING AF VIRKNINGERNE PÅ MILJØET OG, HVOR DET ER RELEVANT, PÅ SUNDHEDEN OG GENNEMFØRELSE AF PASSESSE FORANSTALTNINGER FOR RISIKOHÅNDTERING, HERUNDER OM NØDVENDIG TILBAGETRÆKNING AF PRODUKTER.⁶

Hvis dereguleringen går igennem, vil sporbarhed og overvågning af størstedelen af de nye GMO'er blive afskaffet. Hvis nye GMO-planter reagerer på miljøet på en uforudset måde,⁷ kan det blive nødvendigt at trække dem tilbage fra dyrkning og forbrug. I så fald er etiketter og andre former for sporbarhed vigtige redskaber til at spore dem. Uden mærkning og sporbarhed ville det være umuligt for myndigheder og miljøgrupper at spore og overvåge potentielt skadelige virkninger.

I henhold til EU-forordninger skal fødevarer og foder, der indeholder genetisk modificerede organismer (GMO'er), mærkes tydeligt som sådan.⁸ Dette sikrer forbrugernes ret til at træffe informerede valg om deres fødevarer, uafhængigt af de faktiske risici.^{9,10}

Mærkningen af GMO'er har haft stor indflydelse på efterspørgslen efter dem. Når de europæiske forbrugere er blevet konfronteret med GMO-mærkede fødevarer, har de afvist dem gennem de seneste mere end 20 år. Supermarkederne har reageret ved at udfase dem, og landmændene ser ikke længere nogen fordel i at dyrke dem. I forskellige meningsmålinger konkluderes det, at borgerne også ønsker, at den nye generation af GMO'er skal mærkes.¹¹ Selv om GMO-fødevarer er tilladt i EU, har markedet klart afvist dem.

Men de store landbrugs- og biotekvirksomheder har nu fundet en måde at omgå denne modstand på og tvinge uønskede GMO-fødevarer ud på landmændenes marker og forbrugernes middagstallerkener: nemlig ved at presse EU's lovgivere til at afskaffe GMO-mærket for den nye generation af GMO'er - inden for den EU-dækkende lov om deregulering af dem.

Regnestykket er enkelt. Hvis forbrugermærkningen af nye GMO'er afskaffes, vil landmændene måske dyrke nye GMO-afgrøder, og Bayer, Corteva, Syngenta og Novonosis kan øge deres indtægter ved at sælge de patenterede, nye GMO-frø.

Konklusion

Udkastet til EU-lov om deregulering af mærkning af de fleste nye GMO'er vil ødelægge sporbarheden i hele forsyningskæden. Oplysninger om, hvorvidt et produkt indeholder GMO'er, vil kun være tilgængelige i forbindelse med salg af frø. Herefter vil nabobønder, detailhandlere, forbrugere, miljøgrupper og andre aktører blive holdt i uvidenhed. Alle, der importerer korn og fødevarer fra EU, vil ikke længere vide, om der er nye GMO'er i dem. EU-lovgiveren kunne ikke give en forklaring på, hvorfor der ikke længere skulle være behov for gennemsigtighed.

Slutnoter:

- 1 EU-Kommissionen offentliggjorde sin lov om at deregulere de fleste nye GMO'er i juli 2023. *Proposal for a Regulation of The European Parliament and of the Council on plants obtained by certain new genomic techniques and their food and feed, and amending Regulation (EU) 2017/625* https://food.ec.europa.eu/plants/genetically-modified-organisms/new-techniques-biotechnology_en (European Kommissionen, 2023). Europa-Parlamentet vedtog sin holdning i begyndelsen af 2024 og fulgte i vid udstrækning Kommissionens forslag, men foreslog, at nye GMO'er skulle mærkes som NGT, og at der skulle opretholdes en vis sporbarhed.
- 2 <https://corporateeurope.org/en/2023/12/bayer-basf-lobby-pushed-scrap-safety-rules-new-gm-crops-even-if-they-increase-pesticide-use>
- 3 Euroseeds, *PBI Advocacy Brief for Euroseeds Members* (04/2021), https://www.amsem.ro/ImageHandler.ashx?UploadedFile=true&pg=d63ee450-0f3a-4e83-b811-127758e634a0&image=/App_Data/UserImages/File/ESA/2021/PBI%20Advocacy%20Brief%20ESA.pdf
- 4 Bayer Global, *Genome editing: An important building block for the future of agriculture* (08/2023), <https://www.bayer.com/en/agriculture/article/why-genome-editing-is-an-important-building-block-for-the-future-of-agriculture>
- 5 <https://corporateeurope.org/en/2023/12/bayer-basf-lobby-pushed-scrap-safety-rules-new-gm-crops-even-if-they-increase-pesticide-use>
- 6 Formålet med forordningen 1830/2003, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32003R1830>
- 7 <https://www.anses.fr/en/content/ntg-en> og <https://friendsoftheearth.eu/publication/new-gmos-a-risky-distraction-to-climate-food-security/>
- 8 Mærkningskravene er defineret i EU-forordningen 1823/2003, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32003R1829> and the traceability in regulation 1830/2003 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32003R1830>
- 9 Forbrugernes ret til at blive informeret, er nedfældet **Treaty of the European Union**: "In order to promote the interests of consumers and to ensure a high level of consumer protection, the Union shall contribute to protecting the health, safety and economic interests of consumers, as well as to promoting their right to information, education and to organise themselves in order to safeguard their interests." (Article 169(1) Treaty of the European Union)
- 10 **The EU General Food Law** tilføjer artikel 169, stk. 1, i traktat om Den Europæiske Union "In order to ensure the safety of food, it is necessary to consider all aspects of the food production chain as a continuum from and including primary production and the production of animal feed up to and including sale or supply of food to the consumer because each element may have a potential impact on food safety." (Regulation (EC) 178/2002 (recital 12))
- 11 Den hollandske undersøgelse anbefaler at: "[p]reserve the freedom of choice of citizens by maintaining the requirement to label GM food, including NGT food." <https://www.rathenau.nl/sites/default/files/2023-04/Rapport%20Editing%20under%20provision.pdf> I en undersøgelse for Austrian Retail Association og Global 2000 mener 94 % af de adspurgte, at produkter fra ny genteknologi fortsat skal mærkes som »genetisk modificeret« direkte på produktet. <https://www.handelsverband.at/presse/presseaussendungen/neue-gentechnik/>; https://www.handelsverband.at/fileadmin/content/Presse_Publikationen/Presseaussendungen/Consumer_Check/Consumercheck_Juli2022_Neue-Gentechnik.pdf BfR: Verbrauchervotum; Ergebnis der BfR-Verbraucherkonferenz „Genome Editing im Bereich Ernährung und menschliche Gesundheit“, 2019. <https://www.bfr.bund.de/cm/343/verbrauchervotum-genome-editing.pdf>

NOAH er en dansk miljøbevægelse stiftet i 1969. Vi er et dansk medlem af Friends of the Earth. I NOAH ønsker vi en verden baseret på reelt og lokalt demokrati og løsninger. Dette indbefatter lokalt, kollektivt ejet vedvarende energi og landbrugskooperativer baseret på agroøkologi med korte produktionskæder, som skaber madsuverenitet.

Forfatter: Mute Schimpf. **Redigering:** Joseph Attlee, Gaele Cau. **Oversættelse:** June Rebekka Bresson

December 2024. Design: contact@onehemisphere.se **Illustrationer** © Shutterstock

Friends of the Earth Europe takker for økonomisk støtte fra Europa-Kommissionen (LIFE-programmet). Ansvar for indholdet af dette dokument ligger udelukkende hos Friends of the Earth Europe. Det afspejler ikke nødvendigvis holdningen hos ovennævnte bidragsyder. Bidragsyderen kan ikke holdes ansvarlig for brug, der måtte blive gjort af oplysningerne i dokumentet.

www.friendsoftheearth.eu / www.noah.dk

for folket | for planeten | for fremtiden

Miljøbevægelsen NOAH

Studiestræde 24

1455 København K, Danmark

noah@noah.dk

www.facebook.com/miljoebevaegelsennoah

www.linkedin.com/company/noah-friends-of-the-earth

www.instagram.com/noah_friends_of_the_earth

<https://app.bsky.cz/profile/noah.dk>

